

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Університет Ауреля Влайку (Румунія)
Університет «Лучіана Блага» (Румунія)
Центральна бібліотека Болгарської
Академії наук (Болгарія)
Коледж Санта-Фе (США)
Державний університет Сан-Паулу (Бразилія)
Університет Метрополітен Лондон (Великобританія)
Національний університет «Одеська політехніка» (м. Одеса)
Західноукраїнський національний університет (м. Тернопіль)
Державний архів Полтавської області
Центральна бібліотека Полтавської міської територіальної громади

Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи

**МАТЕРІАЛИ
X МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
25 листопада 2025 року**

Полтава

9. Стецюк О. В. Розвиток мережі музейних закладів у системі туристичної інфраструктури Карпатського регіону. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету (Географія)*. Тернопіль, 2016. № 1 С.89-105.

10. Stephen E. Weil. *Rethinking the Museum and Other Meditations*. May 17, 1990 by Smithsonian Institution Scholarly Press ISBN9780874749533. 201 pages,

11. Poluga J., Rutynski M., Zinko J. *Zasoby turystyczne Ukrainy Zachodniej. Potencjal turystyczny Ukrainy Zachodniej / Projekt PAUCI nr 00-0195-056 Potencjal turystyczny Ukrainy Zachodniej: Kierunki i mozliwosci inwestowania w sektorze turystyki w swietle polskich doswiadczen / R. Szczecinski, J. Zinko, R. Lozynski i dr. Warszawa: Instytut Turystyki, 2005.*

Людмила Чередник

м. Полтава

РОЛЬ БІБЛІОТЕК У ФОРМУВАННІ СТАЛОГО ІНТЕРЕСУ

ДО КНИГИ І ЧИТАННЯ

У добу, коли інформаційні потоки розгортаються безмежними хвилями, бібліотеки залишаються тим стабільним берегом, де читач може знайти не лише текст, а й відчуття внутрішньої зосередженості. Читання, незважаючи на конкуренцію з боку цифрових медіа, «не втрачає своєї ролі в розвитку критичного мислення, емоційного інтелекту та культурної ідентичності» [3, с. 46]. Проте інтерес до книги нині потребує свідомої підтримки.

Сучасні бібліотеки, модернізуючись та розширюючи свій функціонал, стають не лише сховищами текстів, а й активними культурно-інформаційними центрами. Саме вони відіграють ключову роль у формуванні сталої читацької культури на індивідуальному та суспільному рівнях.

Метою статті є аналіз ролі бібліотек у підтримці сталого інтересу до книги і читання в сучасному інформаційному середовищі та визначення ефективних практик бібліотечної діяльності.

Прикметно, що читання залишається «соціокультурною цінністю у цифрову добу»[6 с. 12]. І це не лише технічна навичка, а культурний інструмент взаємодії з текстом, який забезпечує розвиток уваги, мовлення, мислення і здатності до рефлексії. Водночас, на думку більшості дослідників, у XXI столітті спостерігається зміщення читацьких практик: зменшення глибокого читання, зростання «кліпового» сприйняття інформації, тяжіння до коротких форм контенту. І в той же час стрімко зростає роль читання як інтелектуальної опори в умовах надлишкового інформаційного потоку та в період кризової ситуації, спричиненою війною. Саме тому бібліотеки виступають «центрами, які здатні підтримати читача, запропонувати якісний добір літератури, навчити орієнтуватися в інформаційному середовищі»[7, с. 68]. Тобто, традиційна функція бібліотеки – забезпечення доступу до документів – сьогодні доповнюється новими ролями: освітньою, культурно-просвітницькою, комунікативною, інтеграційною. Бібліотека перетворюється на простір, де формується комунікація навколо читання.

Крім того, бібліотеки як центри культурної взаємодії проводять велику роботу щодо різних видів промоції книги і читання. Зокрема, українські бібліотечні заклади організовують «літературні вечори, презентації книг, читацькі клуби, зустрічі з авторами»[4, с. 104]. Такі події створюють атмосферу колективного читання, де книга стає приводом для діалогу, співтворчості та соціального єднання.

Важливою залишається функція розвитку інформаційної грамотності читачів, зокрема молоді, яку теж натепер може виконувати бібліотекар, який має навчити:

- 1) працювати з різними видами джерел;
- 2) критично оцінювати інформацію;

- 3) використовувати електронні каталоги та цифрові ресурси;
- 4) поєднувати традиційні й цифрові формати читання[1, с. 17].

Така діяльність створює підґрунтя для сталого інтересу до книги, оскільки формує усвідомлене ставлення до тексту та культуру сприйняття інформації.

Безумовно, що нині бібліотеки активно впроваджують інноваційні практики популяризації читання, які поєднують книгу, технології та креативність. Так, диджиталізація бібліотечного простору «полягає у створенні електронних читальних залів; інтеграції електронних книг, аудіокниг і мультимедійних ресурсів; застосуванні цифрових платформ для рекомендаційних сервісів»[4, с. 108]. Набирає популярності нова практика роботи, яка називається онлайн-захопленням, або Live Library. Це інноваційний книжковий проєкт, спрямований на популяризацію читання, читання з автором, відеорозповіді бібліотекарів тощо. Цифрові формати розширюють можливості читання, особливо для молоді, яка звикла до мобільного контенту.

Із-поміж креативних форм промоції книги у практиках українських бібліотек поширені і такі методи, як буктрейлери та візуальні анотації сучасної літератури; арт-виставки і книжкові інсталяції; літературні квести та ігрові маршрути; акції «читання у публічних просторах»; бібліоночі. Ці формати створюють емоційний місток між читачем і книгою.

Вагомою проблемою сьогодення є залучення молоді. Молодіжні читальні клуби, спільні проєкти з університетами та школами, інтелектуальні ігри, конкурси буктюберів – це інструменти, що дають молодим людям можливість висловитись, а бібліотеці – почути їхній культурний голос.

Варто наголосити, що у сучасній бібліотеці загалом дещо змінюється роль бібліотекаря у формуванні сталого інтересу до читання. Основна роль у цьому процесі полягає в тому, що саме він виступає культурним посередником між читачем і текстом, уміло добирає літературу відповідно до потреб різних груп користувачів, створює мотивувальне середовище для занурення в книгу, ініціює

події та дискусії навколо читання й допомагає трансформувати епізодичний контакт із книгою у стійку інтелектуальну звичку.

Бібліотекар сьогодні – це навігатор культурного океану, медіатор між текстом і читачем, куратор інформаційного простору. Його функції включають:

- 1) *аналітичну*: добір релевантної літератури;
- 2) *просвітницьку*: консультації, лекції, майстер-класи;
- 3) *комунікативну*: створення читацьких спільнот;
- 4) *організаційну*: проведення культурних заходів.

Крім того, у добу цифровізації бібліотекар має мати високий рівень цифрових компетенцій. Тобто, вже сьогодні бібліотекар перетворюється не лише в одного із найважливіших чинників успішного формування читацької культури, а й у дата-куратора, який має супроводжувати шлях знань читача від пошуку інформації до її використання.

Натепер бібліотеки активно взаємодіють із місцевими громадами, органами влади, громадськими організаціями, культурними осередками і «стають майданчиками для втілення соціальних проєктів»[5, с. 25], наприклад: програми підтримки ветеранів та переселенців через бібліотерапію; читання для дітей із вразливих груп; клуби родинного читання; спільні ініціативи громади (книжкових фестивалів, буккросингу).

Зараз поширеним стало поняття «бібліотека як третє місце». Це сучасна концепція, за якою бібліотечний простір розглядається не лише як сховище документів чи місце отримання інформації, а як відкритий, комфортний і соціально значущий обшир між домом («першим місцем») та роботою чи навчанням («другим місцем»). У такій моделі бібліотека функціонує як середовище вільного спілкування, творчості, взаємодії, відпочинку й саморозвитку. Вона стає майданчиком, де люди можуть зустрічатися, обговорювати ідеї, працювати над індивідуальними чи груповими проєктами, брати участь у культурних подіях, користуватися ресурсами або просто перебувати в атмосфері інтелектуальної підтримки. Такий формат сприяє

інтеграції різних соціальних груп, розвитку громадської активності та популяризації читання, адже книга в цьому просторі не лише доступна, але й емоційно та соціально вплетена у життя спільноти.

Попри те, що в країні втілено вже багато інноваційних проєктів, бібліотеки зіштовхуються з низкою сучасних викликів, а саме:

- 1) конкуренція з боку швидких цифрових медіа;
- 2) дефіцит фінансування для оновлення фондів;
- 3) потреба в медіаграмотності користувачів;
- 4) необхідність підвищення кваліфікації бібліотечних працівників.

Проте перспективи розвитку залишаються оптимістичними: зростає інтерес до локальних культурних ініціатив, активізується молодіжна участь, збільшується кількість бібліотечних інновацій.

Отже, на сучасному етапі бібліотеки не втратили свою важливу функцію, а відіграють центральну роль у формуванні сталого інтересу до книги й читання. Вони забезпечують доступ до різноманітних ресурсів, створюють умови для культурної взаємодії, сприяють розвитку інформаційної грамотності та особистісного зростання читачів.

Сучасна бібліотека – це динамічний простір, де книга не просто зберігається, а оживає через події, досвід та діалог. Вона залишається важливим культурним ядром суспільства, а її розвиток є стратегічною умовою підтримки читаючої нації.

Джерела та література

1. Бородіна Н. Бібліотеки в умовах цифрової трансформації: виклики та можливості. *Бібліотечний вісник*, 2022, № 4, С.12 – 18.

2. Дубровіна Л., Онищенко О. Публічні бібліотеки України: стратегія розвитку 2021–2025. Київ: НБУВ, 2021. 78 с.

3. Кисельова М. Читання в цифрову епоху: психологічні та соціокультурні виміри. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*, 2023, вип. 60, С. 45–59.

4. Ткаченко В. Інноваційні форми популяризації читання в бібліотеках. *Бібліотека. Наука. Комунікація*, 2020, т. 1, С. 101 – 108.

5. Шевченко О. Бібліотека як центр розвитку громади: сучасні орієнтири. *Вісник Книжкової палати*, 2022, № 9, С. 24 – 28.

6. Українська бібліотечна асоціація. Концепція розвитку читання в Україні на 2021–2025 роки. Київ, 2021. 32 с.

7. Ярошенко Т. Публічні простори бібліотек як фактор соціальної інтеграції. *Соціальні комунікації*, 2023, №2, С. 67 – 75.

Валентина Петрович

м. Луцьк

НОВІТНІ ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ З КОРИСТУВАЧАМИ В АРХІВНІЙ ГАЛУЗІ

Використання новітніх форм взаємодії з користувачами в архівній галузі є важливою складовою інформатизації архівних процесів в Україні. У сучасному світі, де інформація стає основним ресурсом, архіви повинні не тільки зберігати документи, а й забезпечувати доступ до них, адаптуючи свої процеси до вимог цифрового суспільства. Технологічний розвиток, а також зростання попиту на швидкий та зручний доступ до архівних матеріалів, на думку І. Дідур і Л. Ковальської, вимагають від архівних установ трансформації традиційних методів взаємодії з користувачами. Одним із найбільш значущих досягнень у цьому напрямку є створення електронних архівів, які забезпечують зручний доступ до документів через Інтернет. Цей процес включає оцифрування архівних матеріалів та їх подальше розміщення в електронних базах даних, що дозволяє користувачам з будь-якої точки світу мати доступ до необхідної інформації без необхідності фізичної присутності в архіві [4, с. 131–132].

Водночас, інформатизація архівної галузі вимагає від архівістів нових підходів до організації роботи з користувачами. Це включає не тільки забезпечення доступу до документів, але й надання консультаційних послуг через онлайн-платформи, вебінари, електронну пошту чи інші канали зв'язку.